

Рӯзҳои 29 – 30 апрели соли равон дар марзи Тоҷикистону Қирғизистон низоъҳои марзӣ ба миён омад, ки чандин нафари кушта ва садҳо нафар захмиро дар пай дошт. Мо атрофи ходисаҳои ахири марзӣ, таъсири шабакаҳои иҷтимоӣ ба фазои иттилоотӣ, ва ҷанги иттилоотии ду кишвар бо коршиносон ва Ходимони илмии Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон Шералӣ Ризоён ва Ризо Баҳромзод суҳбат намудем, ки фишурдааш пешкаш мегардад.

-Сараввал меҳостем бифаҳмем, ки аини замон вазъ дар марзи Тоҷикистону Қирғизистон чӣ гуна аст?

Ризо Баҳромзод: - Аини ҳол вазъ дар марз хело хуб аст. Нерӯҳои низоми аз сарҳад дур бурда шудаанд ва мардум ба ҳаёти осоиштаи худ баргаштаанд. Ин хеле хуб аст, ки вазъ ором гаштааст. Ҳамон лаҳзаҳои даргирӣ ман дар деҳае қарор доштам, ки дар сарҳади Тоҷикистону Қирғизистон қарор дорад. Дар он ҷо ходисаҳои руҳ доданд, ки бисёр ҳам дахшатовар буд, хусусан мардуми аҳолинишине, ки хонаҳояшон ба марз наздик аст.

- Шумо ходисаҳое, ки дар марзи ду кишвар ба вукӯъ пайвастанд, чӣ гуна арзёбӣ мекунед?

Шералӣ Ризоён: - Шурӯъ аз соли 2005 дар минтақаҳои сарҳадии Тоҷикистону

Кирғизистон ба таври систематикӣ низоъҳо ба вуҷуд меояд ва дар 10 соли охир мутаассифона тамоюли ин низоъҳо боло рафтааст. Бинобар ин, низое, ки рӯзҳои 29 – 30 апрел ба вуқӯ пайваст, нав нест ва сабабҳои сар задани низоъ низ нав нестанд. Яъне ба чор омил, истифодаи об, замин, роҳ ва канданиҳои ғоиданок вобастагӣ дорад. Аз ин ҳисоб то агар Комиссияи байниҳукумати демакратсия (аломатгузорӣ) ва делимитатсия (муайянкунӣ) – и сарҳади давлатӣ ғаъолияташро ба анҷом нарасонад ва ҳақиқат марз маълум нашавад, эҳтимоли дигарбора сар задани ҷунин низоъҳо ҳамеша вуҷуд дорад. Ҷун шароите, ки мо дар минтақаҳои наздисарҳадӣ дорем, бинобар сабабҳои ҳос, махсусан маҳдуд будани дастрасӣ ё боло будани талабот ба замин ва об ин масъаларо ҳассос мегардонад.

Мутаассифона, аз ҷониби кишвари ҳамсоя иқдомҳои ҷиддӣ барои пешгирӣ кардани низоъ ба назар намерасад ва баръакс дар низои ахир мо мебинем, ки дар тӯли моҳҳои феврал, март ва апрел як қисми иқдомҳои барои тақон додани муҳити ҷамъиятӣ ва умуман ҷомеаи Тоҷикистон амалӣ шуданд. Бахусус агар ба таври мухтасар зикр кунем, ин ба пайгарди байналмилалӣ эълон кардани 25 сокини Ҷамоати Ворух, ки инро мо ҳамчун як иқдом барои тақс додан ва ғишор ба мардуми Ҷамоати Ворух, ки дигар ба масъалаи бунёди роҳи Оксой Тамдик эътироз накунам, баҳогузорӣ кардем. Дӯюм ҷизе, ки мо дидем, ин як изҳороти ҷанҷолбарангези Қамчибек Тошиев дар атрофи Ворух буд ва мушаххасан ду нуктаро зикр кард. Ё гуфт, ки мо атрофи Ворухро ҷен мекунем ё ин ки Ворух ба як қаламрави Қирғизистон иваз мешавад. Ин ҷо ҳақду пешниҳод ҳам аз нигоҳи манфиатҳои миллии Тоҷикистон манфиқ надоранд. Ва ниҳоят, ҷониби Қирғизистон аз 1 то 30 апрел дар деҳаи Вучун, ки наздикии ҷамоатҳои Сурх, Ҷорқӯху Ворӯх ва дигар минтақаҳои дигари вилояти Сугд қарор дорад, бо иштироки ҳудуди тақрибан ду ҳазор қас тамрини бисёр ҷиддии ҳарбӣ гузаронид, ки ҳатто дар ин тамрин баробари артилерияву дигар боз 20 тайёраи парвозкунанда низ иштирок доштанд. Ин тамринҳо, ки бевосита дар наздикии сарҳади давлатии Тоҷикистон ва минтақаҳои наздик ба марз, ки ҳоло аломатгузорӣ нашудааст, аз он далолат медиҳад, ки ин масъала ҳеле ҳассос аст.

Ҷизи дигаре, ки иқдоми кишвари ҳамсоя барои якҷониба таъмир намудани иншооти тақсимкунии оби “Головной” ва дӯюм ҷиз ин изҳороти Тошиев рӯзи 25 – уми апрел дар мулоқот бо сокинони вилояти Оши Қирғизистон буд, ки вай гуфт дар болооби дарёи Ҷоҷабоқиргон онҳо ниҳати бунёди обанборро доранд, ки ин тамоман ба созишномаҳои маҷуда дар соҳаи истифодаи захираҳои оби дарёҳои фаромарзӣ мувофиқат намекунад. Ин мустақиман ба шаҳру ноҳияҳои қалони саноатии вилояти Сугд, бахусус Ҷучанд, Бобочон Ғафуров, Бӯстон, Ҷаббор Расулов таҳдиди бисёр ҷиддӣ дорад, ки эҳтимоли маҳдудият эҷод шудани об ба заминҳои кишоварзӣ ва ҳам мардум барои истеъмоли оби ошомиданӣ мегардад. Аз ин ҳисоб арзёбии масъала агар ба таври

холисона сурат гирад, нишон медихад, ки дар тӯли се мохи охир як катор икдомхоеро кишвари ҳамсоя амалӣ кард, ки мутаассифона ба низои наздисарҳадии нохоста оварда расонид.

- Ба андешаи шумо, чаро ин маротиба вазъ муташанниҷ ва талафоти ҷониву молӣ зиёдтар гардид? Чӣ сабабҳо буданд?

Шералӣ Ризоён: - Мушките, ки мо дар ин ҷо мебинем, бевосита ба умқи масъала вобастагӣ дорад. Чунки дар тӯли 19 сола, ки раванди гуфтушунӣ барои муайян кардани ҳақиқати марз идома дорад, мо мебинем, ки як катор созишҳо ва протоколҳои муштараке, ки ба имзо мерасанд, иҷро намешаванд. Яъне мушкилоти асосии минтақаи сарҳадиро мо дар иҷро нашудани созишҳои бадастомада мебинем. Чунки қорҳои зиёде, ки дар ҳамаи самт ба анҷом расонида мешавад, бенаҷоанд ва мутаассифона роҳи истифодаи зӯрӣ дар ҳоли ҳозир ба алтернативаи бисёр муҳим табдил ёфтааст. Вале ҳама ҷониби Тоҷикистон ва ҳама Қирғизистон зикр карданд, ки онҳо манфиатдори ҳалли масъала бо тариқи гуфтушунӣ ҳастанд, ки ин албатта хуб аст. Вале ба таври мачмӯӣ гуфтан, ки барои ҷӣ ин гуна низои бисёр сарҳадҳо ва ҷиддӣ ба вучуд омад, бо ҷунин талафот ғайриимкон аст, чунки арзёбии қоршиносии ин масъала мушкул аст.

- Ҷун имрӯз шабақаҳои интернетӣ яке аз воситаҳои зудпахнқунанда ва манбаи муҳими иттилоъ гардидааст, инъикоси масъалаҳои марзиро дар фазои шабақаҳои иҷтимоӣ ҷӣ гуна арзёбӣ мекунад? Ҷун дар ин миён афроде буданд, ки аз ин ходиса сӯиистифода карда, онро ба нафъи худ истифода мекарданд.

Ризо Баҳромзод: - Албатта, имрӯз шабақаҳои иҷтимоӣ минбари додугирифтӣ иттилоот шудааст ва то ҳақде ҷоӣи оҷонсҳои иттилоотиро низ танг кардааст. Яке аз

бартариятҳои шабакаҳои иҷтимоӣ он аст, ки ҳар кас метавонад, фикру ақидаи худро нависад, аксу видеоҳо гузорад ва мубодилаи иттилоот намояд. Вале чихатҳои манфӣ низ дорад. Яъне дар шабакаҳои иҷтимоӣ метавонад, хабарҳои бардурӯғ, фейкӣ носанчида пахн шаванд ва боиси боз ҳам ба каҳру газаби зиёд дучор шудани ҳамон аҳолие, ки дар минтақаҳои марзӣ зиндагӣ мекунанд, сабаб шавад. Яъне як навори бардурӯғ метавонад, боиси як ташаннуч ё даргирӣ гардад ва албатта аз ин чиз чониби Қирғизистон ба таври васеъ истифода бурд.

- Инъикоси масъалаҳои марзӣ дар фазои иттилоотии Тоҷикистон ва Қирғизистон тафовуте доштанд? Агар ҳа, пас чӣ гуна?

Ризо Баҳромзод: - Воқеан ВАО – и Қирғизистон то ҳадде тавонистанд, хабарҳои бардурӯғу фейкиро пахн намоянд ва ҳатто ба чониби Тоҷикистон тухматҳо низ зананд. Мардуми одиаш низ чунин аксуламалҳо нишон медоданд. Онҳо ҳар чизе, ки медиданд, ба навор мегирифтанд ва дар шабакаҳои иҷтимоӣ пахн мекарданд. Ҳатто сангзанӣ ва ҳам тирандозиаширо низ, ки он боиси ҳашму газаби мардуми тоҷик гардид. Дар ин самт албатта бояд нақши ВАО муҳим бошад, зеро ки манбаи муътамад расонаи эътирофшуда ба ҳисоб меравад. Дар ҳамин ҷанги иттилоотӣ низ баъзе аз расонаҳои мо тавонистанд, ғоълони иштирок карда, аз манфиатҳои миллӣ хифз намоянд ва дар набарди иттилоотӣ мавқеи Тоҷикистони ҳимоя кунанд.

Ман дар шабакаҳои иҷтимоӣ аз чониби истифодабарандагони тоҷик як чизро мушохида кардам, ки тоҷикон то ҳадде кӯшиш мекарданд, ки маълумоти бардурӯғ пахн накунанд. Баъдан дар байни гурӯҳҳо пахн шуд, ки одамоне, ки аз вазъ боҳабар ва соҳиби ҷаҳонбинии муайянанд, гуфтанд, ки аксҳои наворҳои низомӣро моро дар шабакаҳои иҷтимоӣ нагузоред. Зеро ки ҷойгиршавии онҳо сирри давлатӣ аст ва бояд аз имкониятҳои ҳарбии мо кишвари ҳамсоя боҳабар нашавад ва воқеан ҳам мардуми мо ин чизро риоя кард, яъне то ҳадде кӯшиш карданд, ки аксҳои наворҳои баҳсбарангезро

нагузоранд. Хар як шахрванди хушӯри Тоҷикистоне, ки аз вазъ боҳабар буд, дар бахсҳое, ки дар шабакаҳои иҷтимоӣ мегузаштанд, фаъолона иштирок карданд. Хусусан мардуми одӣ, рӯзноманигорон, фаъолони ҷомеаи шахрвандӣ ва онҳо ба хар як тухмати кишвари ҳамсоя бо далелҳо ҷавобҳо пешниҳод намуданд. Яъне дар ходисаҳои марзӣ мо тавонистем, ки муттаҳидии мардуми тоҷикро нишон диҳем ва тавонистем, тамоми қувваву имкониятҳоро ба ҳифзи сарҳад ва ҳифзи хар як порчаи хоки Ватан равона намоем.

- Роҳи ҳалли даргириҳои сарҳадиро дар ҷӣ мебинед?

Шералӣ Ризоён: - Бояд гуфт, ки ин масъала танҳо тариқи гуфтушунӣ анҷом мешавад. Чизи дигаре, ки бисёр ҷиддӣ ва зарур аст, ин риояи шудани созишҳои пештар имзошуда аст, чунки агар созишҳои бадастомада риоя нашаванд, эҳтимолияти ҳассос мондани масъала зиёд аст. Фикр мекунам, ки Комиссияи босалоҳияти имрӯза, ки барои демаркатсия ва делимитатсияи ҳати марз фаъолият дорад, аз уҳдаи анҷоми ин кор мебарояд. Умед мекунем, ки манфиатҳои миллии Тоҷикистон ба таври усулӣ ва бо дарназардошти вижагиҳои хар як деҳоти наздисарҳадӣ мо ҳифз карда мешавад. Чунки мо бо Қирғизистон ҳамсоя ҳастем ва мачбурем, ки ҳамсоягии нек дошта бошем. Чунки ин низоҳову нофаҳмиҳо мегузаранд ва Қирғизистон ҳамонро ҳам ҳамсояи мо боқӣ мемонад ва ин бисёр муҳим аст.

http://javonon.tj/news/politics/az-inikosi-odisa-oi-marz-to-bechoranolii-tarafi-mu-obil-dar-fazoi-ittiloot/?sphrase_id=49407